

Referat fra 5. arbeidsmøte om Høverelva-Hurdalselva. Oppsummering av feltarbeidet mm. i sommer og innspill før rapportutkast utarbeides.

Til stede: Paul Johan Moltzau (Hurdal kommune, ordfører og nestleder av styringsgruppa i Huvo), Olaf Knai (Hurdal grunneierlag), Geir Holtet (grunneier/ressursperson), Christian Juel (Hurdalssjøen Fiskeadministrasjon), Knut Harald Bergem (Hurdal Verk Folkehøgskole og ressursperson), Odin Kirkemoen (NaturRestaurering AS), Morten Kraabøl (Multiconsult), Frode Mikal Nilssen (Hurdal Verk Folkehøgskole), Kjetil Rydland (Hurdal Verk Folkehøgskole), Stig Nordli (Mathiesen Eidsvold Værk), Rune Storstein (Hurdal kommune) og Helge B. Pedersen (Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma (Huvo)).

Andre inviterte: Bjørn Otto Dønnum (Hafslund ECO), Arne Rognlien (dam-/grunneier), Willy Morten/Lasse Morten (Hurdal JFF), Trygve Hoel-Knai (ressursperson), Carl F. Haugen (ressursperson) samt Håvard Hornnæs (Statsforvalteren i Oslo og Viken) og Viken fylkeskommune (som begge deltar videre gjennom økologigruppa til Huvo).

Sted og tid: Hurdal Verk folkehøgskole, 17.10.22, kl. 17.00 – 19.00.

Referenter: Helge B. Pedersen.

Tidligere møter i arbeidsgruppa for Hurdalselva har vært: [8.10.20](#), [26.5.21](#), [15.2.22](#), [21.6.22](#).

Ordfører i Hurdal og nestleder i styringsgruppa i Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma, Paul Johan Moltzau, ønsket velkommen og var møteleder.

1. Ansvarlig søker etablert og søknad sendt

Helge orienterte om at Hurdal Grunneierlag har påtatt seg rollen som ansvarlig søker for å restaurere elveløpet i Hurdalselva. Prosjektet er delt i 3; hhv. elveløpet, nedre demning og øvre demning, slik at de tre prosessen skal kunne gjennomføres til ulik tid uten at noe stopper opp. Men de må likevel ses i sammenheng med hverandre. Hurdal kommune har utarbeidet en intensjonsavtale/erklæring til søknaden fra Hurdal Grunneierlag, som var et kriterium for å kunne søke til NVE. Og kommunen må garantere for/dekke minst 20 % av kostnaden som egenandel. Hurdal Grunneierlag søkte NVE innen fristen 1.7 om kr. 1.160.000, slik at samlet beløp var 1.450.000,-. Hurdal Grunneierlag fikk svar 22.8.22 om at NVE hadde mottatt søknaden, men utsatt behandlingen til januar/februar 2023.

2. Høstens arbeid med fisketrappa og fisketellinger

Knut Harald Bergem orienterte, og Christian Juel supplerte. Knut Harald, Christian og Espen Knai har utført dugnad i sommer for å sikre at fisketrappa fungerer inntil videre. På 2 – 3 kvelder ble de verste sprekkene i trappa tettet med betong. Det var et akutt vedlikeholdsbehov. Særlig var det urovekkende med store sprekker i nedre deler av «veggene»/bunnen og ved luka, men det var sprekker flere steder slik at vannet ikke rant slik det skulle. Dette vedlikeholdsarbeidet må anses for kun å være midlertidig. Innen ca. 2 – 3 år må det gjøres vesentlig mer, eventuelt må ny trapp lages. Trappa står i fare for å rase ut.

De har satt opp den gamle fisketelleren. I perioden 21. august til slutten av september (da flom flyttet telleren), ble det registrert 63 sikre ørreter, og det antas ca. 10 -20 usikre i tillegg. Det er et problem med driv i fisketelleren, slik at fisk forsøker å komme gjennom flere ganger uten å lykkes. Dermed kan den dobbelt-telles. De antar at om lag 100 -200 fisk har vandret opp totalt. Da fisketelleren sto oppført i år 2000, var det ca. 300 ørreter som passerte. De presiserte at tallene er usikre. Det er en utfordring at telleren må sjekkes/renses minst et par ganger i døgnet. For å overvåke trengs et bedre system. Vanlig størrelse på oppvandret ørret var 60 – 70 cm lengde. Det var påfallende få med

størrelser på 50 – 60 cm. Noe mindre ørreter ble også observert. Den går muligens gjennom hull i bunnen. Inntrykket er at fisketrappa fungerer inntil videre.

3. Tanker om mikrokraftverk ved Hurdal Verk Folkehøgskole

Frode Mikal Nilssen orientert. Det er lang en historie på Hurdal Verk. Bl.a. glassverk i perioden 1755 – 1895, så var det et gods med park og dam. Det var også vannkraftproduksjon der fra starten på 1900-tallet og fram til 1950-tallet. Området er tilgjengelig ikke bare for elevene ved folkehøgskolen, men for alle. Det er mye brukt. Vannspeilet betyr mye for identitet, bading, kanopadling mm. Demningen er ikke i god stand. Den lekker. Det er kostbart å reparere demningen. Derfor har de sett på muligheten for å etablere et mikrokraftverk der. Det vil kunne utbedre demningen samtidig som forholdene forbedres for fisk, og det skaffer elektrisk strøm til folkehøgskolen. De tenker ikke å berøre fisketrappa, men sikre at det renner nok vann der. Fisketrappa eies av Hurdal JFF, men ligger på grunnen til folkehøgskolen. Utbedring av demningen og fisketrappa bør kunne tas sammen med etablering av et mikrokraftverk. For utbedring av selve demningen er et spleiselag neppe aktuelt, men et spleiselag for utbedring av fisketrappa kan kanskje være aktuelt, avhengig av konsesjon. Et mikrokraftanlegg her vil ha potensiale for å produsere 350.000 kWh i året. De har kontaktet statsforvalteren, fylkeskommunen og kommunen, og driver nå og sonderer mulighetene videre.

Umiddelbare betraktninger fra Morten Kraabøl: På generelt grunnlag er det alltid å foretrekke for naturmiljøet at eldre demninger rives. Et problem her er f.eks. at gjedde kan samles i dammen. Det påvirker også vassdragets prosesser. For en evt. etablering av et mikrokraftanlegg vil plasseringen av kraftverksutløpet være kritisk. Det bør ligge ved inngangen til fisketrappa. I dag er oppvandringen av ungfisk forbi demningen et problem, som særlig vil ramme elvemuslinger som «hiker» med ungfisken oppover vassdragene. Men dersom man tar hensyn til fisken først, og så plasserer kraftverksutløpet deretter, samtidig som nedvandringshensyn for gytefisk og småfisk ivaretas, så ligger de fysiske forholdene til stede her for å kunne designe en god opp- og nedvandring for fisk. Morten presiserte etterpå at fordi Hurdalselva er et varig vernet vassdrag, gjelder strengere krav her enn ellers for mikrokraftverk. Helge supplerte med å påpeke at i den nasjonale strategien for restaurering av vassdrag 2021-2030 er det et mål å restaurere minst 15 % av de forringede vassdragene ([lenke](#)). Det er også egne tilskuddsmidler for å rive eldre demninger ([lenke](#)), som er det best for naturmiljøet. Men for eldre demninger skal det gjøres individuelle vurderinger av samlet samfunnsnytte før en demning enten rives eller restaureres. Dersom myndighetene eventuelt gir tillatelse til et mikrokraftverk, må det nok påregnes strenge vilkår.

4. Status etter befaringene, innspill til NaturRestaurering AS/Multiconsult

Odin orienterte om de foreløpige registreringene og viste kart over mulige restaureringstiltak/områder. På kartene var det inntegnet hvor kulper bør etableres/forsterkes, hvor det var tilgjengelig store stein/blokker som kan brukes, hvor det manglet djupål og skjul, hvor det kan etableres sideløp og hvor det er egnet for gyteareal/gytebrekk. Han påpekte at elva også må få plass til utvidelse ved flom. Han ønsket å få tidlige innspill dersom det er steder på kartet som av ulike årsaker bør unngås. F.eks. kjøring/adkomst til vassdraget. Det er uheldig å bruke tid på detaljplaner på områder som senere blir uaktuelle av andre årsaker enn rent faglige. Generelt fant han få store (> ½ m) steiner langs bredden som ikke allerede hadde en flomforebyggende funksjon. Det var bedre fysiske forhold lengre opp i elva. Stedvis er elva forbygd med voller, men stedvis bør elva få mer plass ved flom – særlig litt høyere i vassdraget, der det er lite/ikke bebyggelse og dyrka mark.

Hovedfokuset videre er å detaljere hvor det er best å forsterke djupål, hvor store steinblokker bør plasseres ut sammen med graving av kulper, hvor gytegrus bør plasseres og hvor sideløp bør etableres/forbedres. Det bør også legges ut en del død ved, i form av hele trær med røtter. Det vil bedre situasjonen for vannstrømmen og næringstilgangen for ungfisk.

Umiddelbare innspill: Det ble nevnt fra salen at det finnes i hvert fall et par steder i Hurdal der det sannsynligvis er mulig å ta ut/hente store steinblokker. Det ble også nevnt at det bør være kurant å skaffe trær som kan legges ut (f.eks. toppbrekk), der det ikke kan rives opp trær i kantsonen når gravemaskin er i området. Noen detaljerte og konkrete innspill ble gitt. Men det ble det påpekt at det

blir lettere å være konkret med innspill når utkastet til rapport kommer og detaljeringsgraden er større. Gyteområdene bør fortrinnsvis legges høyt opp i vassdraget.

Rune påpekte at Hurdal kommune er i søkeprosess om nytt utslipp fra det kommunale avløpsanlegget. Det er bl.a. søkt om å beholde dagens utslippspunkt, som er i nedre deler av Hurdalselva. Det er viktig at dette hensyntas slik at ikke maskiner/graving ødelegger avløpsledningene.

Det er mulig å sende fortløpende innspill til Odin, gjerne med kopi til Helge i tiden fram til rapportutkast ferdigstilles.

Helge gikk raskt gjennom noen andre premisser/«obs-punkter» som bør innarbeides i rapporten, bl.a. flomberegninger, klimatilpasning, at planene bør dimensjoneres for en budsjettssituasjon på litt over 1,5 million (som anses for realistisk), at det ligger i bestillingen/oppdraget at det skal gjøres forholdsvis enkle vurderinger sammen med eiere av demningene/fisketrappene som skal inn i planen, om at statsforvalteren er kontaktet for evt. reetablering av elvemusling som et senere tilleggsprosjekt.

Det ble påpekt i møtet at restaureringsplanen kan bygges opp med prioriterte tiltak innen et budsjett på ca. 1,5 mill. nå, men også ta med hva som kan suppleres etter f.eks. 5 år. Da vil man kunne evaluere effekten av de første tiltakene, og lettere tilpasse supplerings tiltak med rett dimensjonering. Sannsynligvis må det søkes på nytt da, både om tillatelser og finansiering. Videre ble det anbefalt å forsøke å få noen studenter til å følge opp tiltakene.

5. Veien videre; prosess, søknader om finansiering og tillatelser

Helge orienterte om følgende videre prosesser:

- Utkast fra NRAS/Multiconsult til oss: 8. november.
- Innspill fra arbeidsgruppa/Huvo til NRAS/Multiconsult: 1. desember
- Ferdig rapport fra NRAS/Multiconsult: 15. desember.

15. desember: For elveløpet kan Hurdal Grunneierlag (sammen med Huvo) starte opp med å avklare prosessen med Hurdal kommune, inkl. nabovarsler/grunneiertillatelser, intensjonsavtale/bestille entreprenør med ansvarsrett og deretter søke kommunen om tillatelse etter Plan- og bygningsloven. Videre kan det søkes om tillatelser på bakgrunn av ferdig restaureringsplan til NVE (konsesjonsplikt/vannressursloven), statsforvalteren (pga. storørret, elvemusling, vern) og fylkeskommunen (etter lakse- og innlandsfiske/loven/forskrift om fysiske tiltak i vassdrag).

Frist 5.1.: Søke om tilskudd for evt. å fjerne demning. Miljødirektoratet ([lenke](#)).

Frist 15.1.: Søke om tilskudd til tiltak fra Miljødirektoratet ([lenke](#)) og fagmidler (via Huvo) for elveløpet. Dette gjelder også dersom det er aktuelt å søke nå om utbedringer på de to demningene/fisketrappene.

Frist 1.6.: Viken fylkeskommune, tilskudd til restaurering av vann- og våtmarksområder ([lenke](#)).

Frist 1.7. NVE søknad om tilskudd til sikringstiltak og miljøtiltak ([lenke](#)).

Det ble påpekt at i forslaget til statsbudsjett for 2023 ([lenke](#)) er kap. 1420, post «statlege vassmiljøtiltak» lagt ned og flyttet til post 21. Det er pt. usikkerhet om konsekvensene av dette dersom det blir vedtatt.

Når svar på søknadene om finansiering foreligger, må det oppsummeres hvilke finansieringsbehov og -kilder som foreligger. Det søkes på så mange eksterne kilder som mulig først, men det kan bli et behov for «spleiselag»/dugnad også for deltagere i arbeidsgruppa for Hurdalselva.

Etter at tillatelser er mottatt, og finansieringen er på plass kan endelig avtale inngås med entreprenør, det kan kjøpes inn stein og grus mm og restaureringsplanene kan igangsettes i felt. Fysisk inngrep i vassdrag bør helst foretas i juli-august. Fordi storørreten vandrer alt i september, kan det komme vilkår i tillatelsen om at tiltakene skal være ferdige i september. Det er mulighet for å få det gjennomført allerede til sommeren dersom tillatelsene og finansieringen går greit, men mest sannsynlig blir det

neste sommer for elveløpet. Prosessene for de to demningene/trappene må drøftes med dameierne etter at rapporten fra NRAS/Multiconsult foreligger, og når dameier mener at det er mest hensiktsmessig. Huvo kan bistå.

5. Eventuelt

Ingen saker.

<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>E-post</i>
Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma	66 10 50 67/66 10 50 00	postmottak@nannestad.kommune.no
c/o Nannestad kommune	<i>Telefaks</i>	<i>Internett</i>
Teiealleen 31	66 10 50 10	www.huvo.no
2030 Nannestad		